

การพัฒนาภาวะผู้นำชุมชนตามหลักพุทธธรรมต่อการป้องกันทุจริต ในจังหวัดชัยภูมิ*

Leadership Development Community-based Buddhist Doctrines to Prevent Corruption in Chaiyaphum Province

ณัฐ สวาสดิ์รัตน์¹ และไฉ ชัยรัมย์²

Narat Swadrath and Wai Chueram

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย²

Chaiyaphum College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Buriram College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: vi0880@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ 2) พัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมต่อการป้องกันการทุจริตในจังหวัดชัยภูมิ และ 3) วิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงพุทธกับการป้องกันการทุจริตในจังหวัดชัยภูมิ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน คือใช้ทั้งเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ ในเชิงคุณภาพ ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่เป็นผู้บังคับบัญชาของผู้นำชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ และกำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นผู้นำชุมชน จำนวน 20 ราย และใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย ในเชิงปริมาณเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน และวิเคราะห์ด้วยพรรณนาและสถิติอนุมาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า 1) ด้านกายภาวนาผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้ความสำคัญใน 3 เรื่องบุคลิก ลักษณะและการวางตน ความกระตือรือร้นของผู้นำและเรื่องฐานะเศรษฐกิจของผู้นำ 2) ด้านศีลภาวนาผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้ให้ความสำคัญใน 3 เรื่องคือ ผู้นำควรมีระเบียบในตัวเอง ผู้นำควรมีการสร้างระเบียบวินัยให้กับชุมชนและเรื่องความซื่อสัตย์ของผู้นำ 3) ด้านจิตภาวนาผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้ความสำคัญใน 3 เรื่องคือ การมีคุณธรรม จริยธรรม เรื่องความอดทน อดกลั้น และเรื่องความ

*ได้รับบทความ: 15 กุมภาพันธ์ 2562; แก้ไขบทความ: 18 มิถุนายน 2563; ตอรับตีพิมพ์: 29 มิถุนายน 2563

สุขุมรอบคอบของผู้นำ 4) ด้านปัญญาผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้ความสำคัญใน 3 เรื่องคือ ผู้นำควรมีความเป็นนักพัฒนา เรื่องการไม่แก้ไขปัญหาด้วยความรุนแรง และผู้นำต้องเป็นคนมองโลกในแง่ดี

2. ผลการศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมต่อการป้องกันการทุจริตในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า 1) ด้านกายภาวนา โดยใช้หลักปริสธรรม 7 ประการ 2) ด้านศีลภาวนา โดยใช้หลักขวาธรรม 4 3) ด้านจิตภาวนา โดยใช้หลักสิกขา 3

3. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงพุทธกับการป้องกันการทุจริตในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า 1) ด้านการเมือง ผู้นำที่ได้รับการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมแล้วจะเกิดภูมิคุ้มกันไม่ให้ประพฤดิชั่ว รู้จักคิดวิเคราะห์ปัญหาการเมืองด้วยเหตุผล 2) ด้านเศรษฐกิจ ผู้นำเชิงพุทธจะมีศักดิ์ศรีในตัวเองรักษาชื่อเสียงของตนเองและวงศ์ตระกูลไว้อย่างไม่หวั่นไหว 3) ด้านสังคม ผู้นำเชิงพุทธเป็นผู้นำที่มีเกาะป้องกันความชั่ว การดำเนินชีวิตที่เป็นแบบอย่างของสังคม แก่ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญาประชาชนส่วนใหญ่มักถือเอาผู้นำชุมชนเป็นแบบอย่าง

คำสำคัญ: การพัฒนาภาวะผู้นำชุมชน; ผู้นำตามหลักพุทธธรรม

Abstract

The objectives of the research were (1) to study community leadership in Chaiyaphum Province, (2) to develop Buddhism-based leadership against anti-corruption in Chaiyaphum Province, and (3) to analyze Buddhism-based leadership against anti-corruption in Chaiyaphum Province. This was the mixed methods research that advanced the systematic integration of quantitative and qualitative data within a single study. The qualitative data were collected from the study of involved documents and the in-depth interview, and analyzed with the descriptive and inductive statistics.

The findings of the research were as follows:

1. The study of community leadership in Chaiyaphum Province was found that, 1) the physical development (kaya-bhavana in Pali) was composed of individuality, enthusiasm, and economic status, 2) the precept development (sila-bhavana in Pali) was comprised of the leader's self-discipline, the leader's creation of regulations for the community, and the leader's honesty, 3) the mental development (citta-bhavana in Pali) consisted of morality and ethics, impatience and endurance, and prudence, 4) the wisdom, which comprised the state of a developer, problem solving without violence, and optimism.

2. The study of development of Buddhism-based leadership against anti-corruption in Chaiyaphum Province was found that, 1) the physical development (Kaya Bhavana) was grown in seven qualities of a good man (Sappurisa Dhamma), 2) the moral development (Sila Bhavana) was flourished in four virtues for lay people (Gharavasa Dhamma), and 3) the mental development (Citta Bhavana) was improved in the Threefold Learning (Sikkha).

3. The analysis of Buddhism-based leadership against anti-corruption in Chaiyaphum Province was found that, 1) in the political aspect, after Buddhism-based leadership had already been developed, self-immunity would prevent the leader from evil deeds and to make him reasonable to ponder and analyze political problems; 2) in the economic aspect, Buddhism-based leaders were proud of their own dignities, and they were not anxious to keep their own fame and their family reputation; and 3) in the social aspect, Buddhism-based leaders were people with viceless shields, who lived their living lives as a role model for the society and were intelligent to solve many problems. Generally, the majority of people often held their community leader as a role model.

Keywords: Development of Community Leadership; Buddhist principle-based Leader

1. บทนำ

การทุจริตประพจน์มิชอบเป็นปัญหาใหญ่ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงและสลับซับซ้อนมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งการทุจริตในรูปแบบของบุคคลและสถาบัน เช่น การให้หรือรับสินบน การชู้เลี้ยงบังคับและให้สิ่งล่อใจ การยอมรับของขวัญ การไม่ปฏิบัติตามหน้าที่แบบตรงไปตรงมาแต่ใช้อิทธิพลของตนหรือพรรคพวกแทน การใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ผิด การทุจริตการเลือกตั้ง การมีผลประโยชน์ทับซ้อน การบริจาคเพื่อช่วยเหลือ การณรงค์ที่ผิดกฎหมาย ตลอดจนการทุจริตในรูปแบบของนโยบาย เช่น การใช้นโยบาย ใช้กฎหมาย ใช้กฎเกณฑ์และข้อบังคับต่างๆ อย่างมีอคติ การใช้นโยบายประจำ

นิยมของผู้บริหารประเทศ การนำเสนอช่องทางและโครงการที่มีงบประมาณสูงมากขึ้น การแปรรูปเป็นรัฐวิสาหกิจเพื่อให้บุคคลของตนได้เข้ามาควบคุมกิจการ การใช้ทรัพยากรของรัฐไปในทางมิชอบ (Thanasuphawatt, 1994 : 94)

จังหวัดชัยภูมิ ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีเนื้อที่ใหญ่เป็นอันดับ 7 ของประเทศมีประชากรทั้งสิ้น 1,137,049 คนแบ่งการปกครองเป็น 16 อำเภอ จังหวัดชัยภูมิมีการขับเคลื่อนการป้องกันและปราบปรามการทุจริตตามนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงมหาดไทยอย่างต่อเนื่องผลการดำเนินการพบว่าในด้านปัญหาอุปสรรคนั้น บุคลากรยังยึดติดกับค่านิยมและวัฒนธรรมแบบเดิมๆ ในการปฏิบัติงาน บุคลากรไม่เพียงพอ

บุคลากรมีความรู้ไม่กว้างขวางนักผลการดำเนินการของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดชัยภูมิ ระหว่างวันที่ 22 พฤษภาคม 2557-ปัจจุบัน ปรากฏว่ามีเรื่องร้องเรียนรวมทั้งสิ้นจำนวน 1,984 เรื่อง สามารถยุติเรื่องได้ 1,968 เรื่อง ในปัจจุบันจังหวัดชัยภูมิอยู่ในแผนป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ จังหวัดชัยภูมิระยะ 5 ปี (พ.ศ.2560-2564) จัดทำขึ้นตามกรอบการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564) (Yavirad, 2003 : 4)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำชุมชนตามหลักพุทธธรรมต่อการป้องกันทุจริตในจังหวัดชัยภูมิเพื่อนำเสนอการพัฒนาภาวะผู้นำชุมชนตามหลักพุทธธรรมต่อการป้องกันทุจริตให้กับองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นและการปกครองส่วนภูมิภาคพิจารณานำไปใช้ในการพัฒนาผู้นำชุมชนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมต่อการป้องกันการทุจริตในจังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงพุทธกับการป้องกันการทุจริตในจังหวัดชัยภูมิ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นกระบวนการศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) เริ่มด้วยการวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research)

แล้วนำข้อมูลที่ได้มาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากนั้นจึงนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์และสร้างแบบสอบถามเพื่อทำการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อการวิจัยจำนวน 40 ข้อ แจกแบบสอบถามโดยการสุ่มอย่างง่าย (Random Sampling) แต่ละข้อจะมี Scale ให้เลือกตอบ 5 ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด เมื่อได้ข้อมูลจากแบบสอบถามแล้วจึงนำมาวิเคราะห์ก่อนที่จะนำไปสู่การอบรมเพื่อหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะในการพัฒนาภาวะผู้นำชุมชนตามหลักพุทธธรรมต่อการป้องกันทุจริตในจังหวัดชัยภูมิ

การเก็บรวบรวมข้อมูลมี 4 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับคุณธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาภาวะผู้นำชุมชนตามหลักพุทธธรรมต่อการป้องกันทุจริตในจังหวัดชัยภูมิโดยทำการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ขั้นที่ 2 ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 20 รูป/คน ในการศึกษาหาภาวะผู้นำชุมชนในจังหวัดชัยภูมิขั้นที่ 3 ทำการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาสังเคราะห์เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) จากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน เพื่อเพื่อให้ทราบถึงการพัฒนา

ภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมต่อการป้องกันการทุจริตในจังหวัดชัยภูมิ และขั้นที่ 4 นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์เพื่อดำเนินการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธกับการป้องกันการทุจริตในจังหวัดชัยภูมิ ด้วยการดำเนินการฝึกอบรมต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำชุมชนตามหลักพุทธธรรมต่อการป้องกันการทุจริตในจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ

1.1 ด้านกายภาวนาผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้ความสำคัญในเรื่องบุคลิกลักษณะและการวางตนมีความเห็นสอดคล้องกัน โดยเห็นว่าบุคลิกลักษณะและการวางตนเป็นการแสดงออกภายนอกที่สามารถมองเห็นได้ หากการพบครั้งแรกเกิดความประทับใจในบุคลิก ลักษณะที่ดีของผู้นำแล้วจะเกิดความเลื่อมใสศรัทธาตามมา การพูดจาตกลงใดๆ ก็ง่ายขึ้น นอกจากนั้นผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้ความสำคัญในเรื่องความกระตือรือร้นของผู้นำและเรื่องฐานะเศรษฐกิจของผู้นำ

1.2 ด้านศีลภาวนาผู้ให้ข้อมูลสำคัญเห็นสอดคล้องกันว่าผู้นำควรมีระเบียบในตัวเอง และผู้นำควรมีการสร้างระเบียบวินัยให้กับชุมชน โดยให้เหตุผลที่คล้ายกันว่า ผู้นำต้องทำให้สังคมหรือชุมชนของตัวเองมีระเบียบวินัย คนในสังคมต้องเคารพกฎเกณฑ์ที่ประชาคมได้วางไว้ร่วมกัน จึงจะทำให้สังคมนั้นสงบสุข ทุกคนในสังคมต้อง

เคารพและปฏิบัติตามกฎ ระเบียบที่วางไว้ อาจจะกำหนดบทลงโทษหากฝ่าฝืน นอกจากนั้นยังให้ความสำคัญในเรื่องความซื่อสัตย์ โดยมีความเห็นว่าในสถานการณ์ปัจจุบัน ความซื่อสัตย์ค่อยๆ เลือนหายไปจากสังคมไทย โดยเฉพาะในหมู่ผู้นำเอง

1.3 ด้านจิตภาวนาผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้ความสำคัญในเรื่องการมีคุณธรรม จริยธรรม โดยเห็นว่าการมีคุณธรรมของมนุษย์หมายถึงคนที่มีคุณค่าของความเป็นคนสูง คนที่มีคุณธรรมจะมีจิตใจกว้างขวาง เสียสละความสุขส่วนตนเพื่อให้ผู้อื่นพ้นทุกข์โดยไม่ได้หวังสิ่งตอบแทน และมีความปรารถนาดีต่อผู้อื่นอยู่เสมอ ไม่อิจฉาริษยาใคร การมีคุณธรรม จริยธรรมนั้นเป็นนามธรรมไม่สามารถมองเห็นได้ ไม่สามารถจับต้องได้ก็จริงแต่คุณธรรม จริยธรรมก็สามารถพิสูจน์ได้ว่าผู้ใดมีมาก มีน้อย ด้วยการสังเกตจากพฤติกรรม การแสดงออก

1.4 ด้านปัญญาผู้ให้ข้อมูลสำคัญเห็นสอดคล้องกันว่าผู้นำควรมีความเป็นนักพัฒนาในตัวเองโดยให้เหตุผลว่าในสถานการณ์โลกปัจจุบันที่มีเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ เผยแพร่มาสู่สังคมหมู่บ้านอย่างรวดเร็ว ผู้นำจึงจำเป็นต้องมีความเป็นนักพัฒนา นำความเจริญมาสู่ชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีแนวคิดที่ทันสมัยทันเหตุการณ์ และในเรื่องการไม่แก้ไขปัญหาด้วยความรุนแรงให้เหตุผลว่า การแก้ปัญหาด้วยเหตุและผลเป็นการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด ไม่มีใครชอบความรุนแรง การประนีประนอมคือวิธีการแก้ปัญหาขั้นต้นในชุมชน

2. ผลการศึกษการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมต่อการป้องกันการทุจริตใน

จังหวัดชัยภูมิจากผลการศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ด้านกายภาพพบว่าภาวะผู้นำชุมชนด้านกายภาพมีประเด็นสำคัญ 3 ประเด็นคือ บุคลิกลักษณะและการวางตนให้เหมาะสม ความกระตือรือร้นและฐานะทางเศรษฐกิจของผู้นำ ด้านศีลภาวนาพบว่า ภาวะผู้นำชุมชนด้านระเบียบวินัยมีประเด็นสำคัญ 3 ประเด็นคือ การมีระเบียบวินัยในตนเอง การมีความซื่อสัตย์และการสร้างระเบียบวินัยให้สังคม ด้านจิตภาวนาพบว่า ภาวะผู้นำชุมชนด้านจิตใจนั้นมีประเด็นสำคัญ 3 ประเด็นคือ การมีคุณธรรม จริยธรรม การมีความอดทน อดกลั้นและ การมีความสุขรอบคอบ ด้านปัญญาภาวนา พบว่าภาวะผู้นำชุมชนด้านปัญญานั้นมีประเด็นสำคัญ 3 ประเด็นคือการเป็นนักพัฒนา การไม่แก้ปัญหด้วยความรุนแรงและการมองโลกในแง่ดี

3. การวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงพุทธกับการป้องกันการทุจริตในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ด้านการเมือง การทุจริต คอร์รัปชัน ในทางการเมืองจะเกิดขึ้นมากในช่วงการหาเสียงเลือกตั้งในระดับต่างๆ การใช้เงิน สิ่งของและตำแหน่งหน้าที่ มาเป็นเครื่องต่อรองเพื่อให้ได้รับเลือกตั้ง ทำให้คนดีหลายคนเบี่ยงเบนไม่อยากจะยุ่งเกี่ยวกับการเมืองโดยถือว่าการเมืองเป็นเรื่องของความสกปรก การไม่มีสัจจะรวมไปถึงการทำลายล้าง โดยไม่คำนึงถึงบาปบุญคุณโทษ การแตกแยกของคนภายในชาติก็มาจากการเมืองที่มีการทุจริต ด้านเศรษฐกิจ สภาพเศรษฐกิจที่ฝืดเคืองทำให้เกิดการทุจริตประพทุติมิชอบได้โดยง่ายเพื่อให้ตนได้ในสิ่งที่ต้องการ ผู้นำเชิงพุทธคือผู้นำได้รับการอบรมมาดีแล้วย่อมมีจิตใจที่

เข้มแข็งอดทนต่อสิ่งเร้าต่างๆ ได้ โดยเฉพาะในทางการอยู่ดีกินดี และด้านสังคมผู้นำเชิงพุทธเป็นผู้นำที่มีเกราะป้องกันความชั่ว การดำเนินชีวิตที่เป็นแบบอย่างของสังคม ทั้งในเรื่องการวางตัวให้เหมาะสมกับกาละ เทศะ การรักษากาย วาจาให้คงงามอยู่เสมอเป็นเสน่ห์ที่ทำให้บุคคลอื่นยากคบหาสมาคมด้วย นอกจากความงามภายนอกที่ผู้คนสามารถพบเห็นได้ ผู้นำเชิงพุทธยังมีความสุขรอบคอบ และแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ

1.1 การศึกษาถึงภาวะผู้นำชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ผู้นำชุมชนมีภารกิจหลักในการดูแลทุกข์ สุข ของราษฎรเป็นหลักอยู่แล้ว โดยเฉพาะในปัจจุบันทางราชการยิ่งเข้มงวดกวดขันในให้บริการกับภาคประชาชนสอดคล้องกับแนวคิดของภิญโญ สาร (Sathorn, 1983 : 159) กล่าวว่าไว้ว่าผู้นำ คือ บุคคลใดบุคคลหนึ่งในกลุ่มหลายๆ คนที่มีอำนาจอิทธิพล หรือความสามารถในการจูงใจคนให้ปฏิบัติตามความคิดเห็น ความต้องการหรือคำสั่งของเขาได้ผู้มีอิทธิพลเหนือการปฏิบัติงานหรือพฤติกรรมของผู้อื่น ภาวะผู้นำเกี่ยวกับความเป็นผู้นำมากหรือน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่ที่ความมากน้อยของอำนาจอิทธิพลหรือความสามารถในการจูงใจคนและยังสอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (Phra Dhamma Pitaka, 1997) กล่าวว่าผู้นำ คือ ผู้มีคุณสมบัติ เช่น สติ

ปัญญา ความดีงาม ความรู้ความสามารถของบุคคล ที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกัน และพากัน กันไปสู่จุดมุ่งหมายที่ตั้งงามเป็นระบบ รวมทั้งการพัฒนาท้องถิ่น ทำให้ผู้นำชุมชนมีภาระงานมากขึ้น เช่นงานฝึกอบรมงานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิดของประชุม โพธิกุล (Phothikun, 2008) ที่ว่าภาวะผู้นำ เป็นขบวนการ สร้างสิ่งเร้าขบวนการพัฒนาและการทำงานกับ คนในองค์กร

1.2 ผลการศึกษาถึงความจำเป็นในการพัฒนาภาวะจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่าควรมีการพัฒนาภาวะผู้นำ โดยให้เหตุผล ว่าการฝึกอบรมเป็นเรื่องที่ดีเพราะสามารถสื่อสาร ได้สองทาง มีข้อปัญหาใดจะสามารถสอบถาม วิทยากรได้ทันที นอกจากนี้การฝึกอบรมอาจมีการ ฝึกทักษะให้เกิดความชำนาญขึ้น ได้รับวิทยากร ใหม่ ๆ ทั้งการสื่อสาร เทคโนโลยี นวัตกรรมใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับชุมชน ก่อให้เกิดการพัฒนาได้มากที่สุดด้วยฉันทา ธรรมวิจารณ์ สอดคล้องกับแนวคิดของ Takawicharn กล่าวว่า การพัฒนาศักยภาพมนุษย์เชิงพุทธเป็นกระบวนการ ในการพัฒนามนุษย์ในองค์กร โดยการนำ คำสอนของพระพุทธเจ้ามาเป็นฐานคิดให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานมีความเจริญ เติบโตทั้งทางด้านพฤติกรรมจิตใจและปัญญาด้วย วิธีการพัฒนาองค์การและการพัฒนาฝึกอบรม มีจุดประสงค์ในการปรับปรุงผลงานและพัฒนา มนุษย์ไปสู่ภพภูมิที่ดีกว่าเดิม เพราะเห็นว่าผู้เข้า รับการฝึกอบรมจะได้ประโยชน์มากที่สุดและ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของสุนันทา เลาหนันท์

(Laohan, 1999 : 228-229) ที่กล่าวไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมถือได้ว่าเป็น เหตุผลสำคัญที่ผู้บริหารนำไปใช้ในการกำหนด เป้าหมายและวางแผนองค์การในอนาคตเพื่อให้ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น องค์การจึงต้องมีการวางแผนที่รวมถึงการพัฒนา บุคลากรโดยสามารถดำเนินการด้วยวิธีการฝึกอบรมการศึกษาและการพัฒนาเพื่อจัดการเรียนรู้ ให้แก่บุคลากรขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ของพระพรหมคุณาภรณ์ (Phra Phrom Kunaporn, 1995 : 374) ได้อธิบายว่า ปรัชญาของพระพุทธเจ้าสอนว่า สิ่งใดที่เปลี่ยนแปลงได้ก็ย่อมเปลี่ยนแปลงได้ จากคนอื่นหรือการกระตุ้นชักจูงจากภายนอก ได้แก่ การสั่งสอนแนะนำ การถ่ายทอด การโฆษณา คำบอกเล่า ข่าวสารคำชี้แจงอธิบายจากผู้อื่นตลอด จนการเรียนรู้เลียนแบบจากแหล่งต่างๆ ภายนอก และบุคคลผู้มีความเหมาะสมเหมาะสมสามารถทำหน้าที่ เป็นปราชญ์ที่มีคุณภาพสูงมีคำเรียกเฉพาะว่า กัลยาณมิตร และสอดคล้องกับแนวคิดของฉันทา เทียนพุทธ (Thianphut, 1999) ซึ่งกล่าวว่า เมื่อพบ ว่ามีความจำเป็นในการฝึกอบรมและบุคลากรมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ ถือเป็นความรับผิดชอบของ ผู้เชี่ยวชาญด้านการฝึกอบรมหรือฝ่ายทรัพยากร มนุษย์ขององค์กรที่จะต้องวางแผนการฝึกอบรม

2. ผลการศึกษาเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำ ตามหลักพุทธธรรมต่อการป้องกันการทุจริตใน จังหวัดชัยภูมิ

2.1 การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า การนำเอาหลักพุทธธรรมมาเป็นแนวทาง ในการพัฒนาภาวะผู้นำชุมชนเพื่อป้องกันการทุจริต นั้นผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความมั่นใจในหลักพุทธธรรม

ว่ามีผลประโยชน์จริง เห็นว่าธรรมะของพระพุทธเจ้าสอนคนให้เป็นคนดี ให้คิดดี ถ้าทำในสิ่งที่ดีผู้มีธรรมย่อมไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของใคร มีวิจารณ์ญาณในการปฏิบัติงาน ในการแสดงออก ที่ถูกต้องเหมาะสม มีการควบคุมอารมณ์ อุดทน นอกจากนั้นผู้ประพฤติธรรมจะเป็นผู้ที่สามารถควบคุมกริยา ควบคุมวาจาของตนให้ตรงตามได้นั้นหมายถึง การพัฒนามนุษย์ การพัฒนาภาวะผู้นำ ให้ผู้นำมีการแสดงออกเป็นที่น่าเคารพนับถือเป็นที่พึ่ง เป็นที่เชื่อมั่นของคนในปกครองได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (Phra Phrom Kunaporn, 2003 : 70) ที่ท่านได้อธิบายไว้ว่า การพัฒนาตามความหมายของพระพุทธศาสนาคือภาวนาหมายถึงการทำให้เป็นให้มีขึ้น

2.2 ผลการศึกษาถึงการเสริมสร้างภาวะผู้นำต่อการป้องกันการทุจริตผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เห็นด้วยกับการเสริมสร้างภาวะผู้นำจะสามารถป้องกันการทุจริตได้ โดยมีความมั่นใจในกฎหมายไทยว่าหากนำมาปฏิบัติอย่างจริงจังแล้วจะเกิดผลสัมฤทธิ์ในทางที่ดีแก่ชุมชน โดยให้ความสำคัญในเรื่องการให้ความรู้ทางกฎหมาย และเห็นว่า ปัญหาการทุจริตเป็นปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นทั่วทุกแห่งในโลก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดหรือทฤษฎีของสนธิยา สายพิน (Saipin, 2009 : 31-32) ที่กล่าวว่าปัญหาการทุจริตคอร์ปชั่นเป็นปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นเกือบทุกประเทศในโลก การป้องกันและปราบปรามการทุจริตนั้น มีทฤษฎีสำคัญๆ คือ ทฤษฎีการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมาย ทฤษฎีการดำเนินคดีอาญาโดย

รัฐและระบบการค้นหาความจริง ควรมีการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ผู้นำชุมชนเพื่อผู้นำชุมชนจะได้มีความรู้และถ่ายทอดความรู้ทางกฎหมายให้กับคนในชุมชนของตนโดยเฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำอันเป็นทุจริต ซึ่งหมายถึงทั้งการฉ้อราษฎร์และการบังหลวง จึงสอดคล้องกับคำอธิบายของสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา (National Anti-Corruption Commission, 2007 : 70) หรือการฉ้อราษฎร์บังหลวง การฉ้อราษฎร์ หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือผู้ที่ใช้อำนาจรัฐเรียกร้องและรับทรัพย์สินหรือผลประโยชน์จากราษฎร การบังหลวง หมายถึง การเบียดบังเอาทรัพย์สินและสิทธิประโยชน์ของรัฐมาเป็นของตน ด้วยกลโกงต่างๆ ประชาชนส่วนมากจะไม่รู้รายละเอียดของกฎหมาย โดยเฉพาะบทลงโทษ เมื่อไม่รู้ว่ามีโทษสถานใดก็จะไม่กลัวต่อการกระทำของตน ดังนั้นการให้ความรู้ทางกฎหมายจึงน่าจะเป็นหนทางในการป้องกันการทุจริตในสังคมได้มากกว่าวิธีอื่น สอดคล้องกับกรมราชทัณฑ์ (Measures to prevent misconduct of the Department of Corrections, 2005 : 190-193) ที่มีองค์ประกอบในการกระทำการทุจริตมีอยู่ 3 ประการ ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน หากขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งก็จะเป็นการกระทำทุจริตเกิดขึ้นได้แก่ความไม่ซื่อสัตย์ โอกาสที่เอื้ออำนวยและสิ่งเร้าหรือปัจจัยเร้า นอกจากนี้การไม่รู้ของผู้นำและประชาชนเป็นจุดอ่อนที่ไม่รู้ตัวว่าตนเองได้กระทำความผิดไปแล้ว สอดคล้องกับแนวคิดของธงชัย ประดับชนานุรัตน์ กล่าวว่า การทุจริต มี 3 ประเภท ได้แก่ 1) การ

คอร์ปชั่นขนาดเล็กน้อย คือ การรับเงินที่ไม่ชอบธรรมหรือไม่ถูกต้องของเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นจำนวนเงินที่ไม่มากนัก เพื่อดำเนินการบางอย่างให้กับผู้ที่ให้เงิน 2) การคอร์ปชั่นขนาดใหญ่ ซึ่งมักเป็นการคอร์ปชั่นของเจ้าหน้าที่ระดับสูง ที่รับเงินในรูปแบบของสินบนเป็นเงินจำนวนสูง และโครงการใหญ่ๆ เช่น บริษัทต่างๆ 3) การให้ของขวัญ เป็นการคอร์ปชั่นอีกประเภทหนึ่ง เป็นการให้ตอบแทนในรูปแบบสิ่งของหรือการให้ตอบแทนในรูปแบบอื่นๆ เช่น การเชิญไปรับประทานอาหาร ซึ่งเป็นการพยายามสร้างความสัมพันธ์อันใกล้ชิด ส่วนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่ให้ความสำคัญในเรื่องการใช้อำนาจรัฐนั้นสอดคล้องกับวิทยานิพนธ์ของ ศรสวรรค์ ปุณณัตวีรัตน์ ที่อธิบายถึงลักษณะสำคัญเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายและควบคุมสังคม มีหลักเกณฑ์ 3 ประการ คือ 1) รัฐเป็นผู้ใช้มาตรการทางกฎหมาย เพื่อควบคุมความประพฤติและคุ้มครองพิทักษ์ผลประโยชน์ของสมาชิกในสังคมตามหลักกฎหมายมหาชน ในฐานะที่รัฐมีอำนาจเหนือประชาชน 2) รัฐเป็นผู้ได้รับอาณัติมอบหมายจัดสรรเจ้าหน้าที่ควบคุมรับผิดชอบการรักษาหน้าที่ความสงบเรียบร้อยและความผาสุกของชุมชนให้เป็นไปตามเจตนารมณ์แห่งกฎหมาย 3) บังคับใช้กฎหมายจะต้องบังคับใช้แก่สมาชิกในสังคมโดยเสมอภาคภายใต้หลักนิติธรรมปราศจากความลำเอียงหรือรังเกียจเด็ดขาดโดยสิ้นเชิง

3. ผลการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงพุทธกับการป้องกันการทุจริตในจังหวัดชัยภูมิ

3.1 ผลการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงพุทธกับการป้องกันการทุจริตในด้าน

การเมืองผู้นำที่ได้รับการพัฒนาแล้ว มีความรู้ด้านกฎหมายตามสมควร เจริญสติให้อยู่ในกรอบของพระศาสนาแล้ว ย่อมมีสภาพจิตใจที่เข้มแข็ง ไม่ตกอยู่ใต้อิทธิพลของใคร ไม่อยู่ในอำนาจใคร ทั้งอำนาจบารมี อำนาจเงิน นักการเมืองไทยมักใช้ผู้นำชุมชนเป็นหัวคะแนน เพราะผู้นำชุมชนคือผู้ที่ประชาชนเคารพเชื่อฟังซึ่งถ้าผู้นำเห็นว่าผู้รับสมัครเลือกตั้งทางการเมืองคนใดเหมาะสมแล้ว สอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมโกศาจารย์ (Phra Thammakosajarn, 1990 : 31) ที่ท่านได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนานั้นต้องพัฒนาดนให้เป็นคนดีก่อน แล้วสังคมก็จะดีไปด้วย ซึ่งตรงกับข้อความที่ว่าหลักแห่งความประพฤติหรือแนวทางของการประพฤติดีปฏิบัติชอบของการดำเนินชีวิตของมนุษย์

3.2 ผลการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงพุทธกับการป้องกันการทุจริตในด้านเศรษฐกิจผู้นำเชิงพุทธมีความจำเป็นอย่างมากในการแสดงตัวอย่างที่ดีให้กับชุมชนได้เห็นถึงความเข้มแข็งทางจิตใจ ในอันที่จะไม่โน้มไปในทางทุจริต หาประโยชน์ใส่ตนและพวกพ้อง การแสดงถึงการเป็นคนที่มีคุณธรรมจะมีจิตใจกว้างขวางเสียสละความสุขส่วนตนเพื่อให้ผู้อื่นพ้นทุกข์โดยไม่ได้หวังสิ่งตอบแทน และมีความปรารถนาดีต่อผู้อื่นอยู่เสมอ ไม่อิจฉาริษยาใคร สอดคล้องกับแนวคิดของพุทธทาสภิกขุ (Buddhadasa Phikkhu, 2006 : 205-206) ที่ได้กล่าวว่ามีความเป็นมนุษย์อย่างถูกต้องคือ การเรียนความเป็นมนุษย์ซึ่งกระทำได้ด้วยการสอบการอบรมจริยธรรมและทำนุพุทธทาสภิกขุ ยังกล่าวถึงการฝึกฝนทางจิตใจซึ่งสอดคล้องกันว่า

เรื่องของการฝึกในด้านจิต หรือระดับจิตใจ ได้แก่ การพัฒนาคุณสมบัติต่างๆ ของจิต

3.3 ผลการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงพุทธกับการป้องกันการทุจริตในด้านสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ ที่ความเจริญจากโลกตะวันตกแผ่เข้ามาสู่ประเทศไทยอย่างรวดเร็ว ทำให้เยาวชนไทยรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติมาใช้ในสังคมชนบทอย่างมากมายโดยไม่มีการวิเคราะห์ถึงข้อดีข้อเสียแต่อย่างใด ผู้นำชุมชนต้องคอยสอดส่องดูแลพฤติกรรมของประชาชนโดยเฉพาะวัยรุ่นที่มีความต้องการและแสวงหาเทคโนโลยีเหล่านั้นแต่บางครั้งก็ขาดความยับยั้งชั่งใจกระทำผิดกฎหมาย การผิดศีลธรรม ดังนั้นผู้นำจะต้องเป็นคนทันสมัย รอบรู้ วิทยาการสมัยใหม่ แสวงหาความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของจุฑามาศ กมลรัตน์ (Kamonrat, 2007) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารที่พึงประสงค์: กรณีศึกษากรมสารบรรณ ทหารบก พบว่าคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารที่เป็นจริงในปัจจุบัน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การพัฒนาภาวะผู้นำชุมชนตามหลักพุทธธรรมต่อการป้องกันการทุจริต นับว่าเป็นเรื่องที่ควรจัดทำให้มีขึ้น เพราะในยุคโลกาภิวัตน์ การสื่อสารรวดเร็วขึ้น ข่าวสารต่างๆ ประชาชนสามารถรับรู้ได้พร้อมๆ กับผู้นำ ดังนั้นผู้นำจะต้องเป็นผู้เข้าใจในด้านเทคโนโลยี เป็นตัวอย่างที่ดีและจะต้องเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมอย่างเด่นชัด ผู้นำจะต้องสนใจ ให้ความสนใจในการแก้ไขปัญหา

ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนของตน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติการที่มีผลเป็นรูปธรรม

1.2 ผู้บังคับบัญชาและผู้นำจะต้องให้ความสำคัญกับแผนงานอย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นว่า การพัฒนาภาวะผู้นำจะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจริงจังสอดคล้องกับระเบียบกฎข้อบังคับและขนบธรรมเนียม ประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น

1.3 ควรส่งเสริมให้มีการนำความรู้ที่ได้จากการพัฒนามาประยุกต์ใช้กับการแก้ปัญหาในทางปฏิบัติงานจริง เช่น การให้ผู้นำได้ทำกิจกรรมร่วมกับประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม การเผยแพร่องค์ความรู้ด้วยวิธีการต่างๆ นอกจากนั้นให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานด้วย

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 ในการพัฒนาภาวะผู้นำชุมชนตามหลักพุทธธรรมต่อการป้องกันการทุจริตจะต้องอาศัยการเรียนรู้ ผู้บังคับบัญชาควรสนับสนุนให้ผู้นำมีส่วนร่วมในการวางแผนการปฏิบัติงาน และให้มีการพัฒนาผู้นำอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งควรมอบอำนาจการตัดสินใจในโครงการให้ผู้นำสามารถตัดสินใจในงานที่รับผิดชอบ

2.2 การพัฒนาอาจทำได้หลายวิธี แต่ละวิธีก็เหมาะสมกับแต่ละสถานการณ์ เช่น การฝึกอบรม การสอนงาน การศึกษาดูงาน หรือการให้คำแนะนำ ผู้บังคับบัญชาควรเลือกวิธีการที่เหมาะสม

2.3 ผู้บังคับบัญชาควรจัดทำแบบประเมินการปฏิบัติงานให้ผู้นำชุมชน ได้มีการบันทึกข้อมูลต่างๆ เพื่อเป็นการประเมินผลการปฏิบัติงานต่อไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการพัฒนาภาวะผู้นำชุมชนตามหลักธรรมต่อการป้องกันทุจริตในจังหวัดชัยภูมิทำให้ได้รับองค์ความรู้ กล่าวคือ สามารถเข้าสมาคมได้ทุกระดับสามารถวางตัวได้อย่างเหมาะสมเสริมสร้างให้

ผู้นำมีภาวะผู้นำด้านกายภาพ ทำให้ผู้นำเกิดสมรรถนะทางระเบียบวินัยสูงขึ้นมีประสิทธิภาพมากขึ้นจนเป็นผู้นำเชิงพุทธได้ มีความสุขุมรอบคอบมีคุณธรรม มีความอดทนอดกลั้น มีความซื่อสัตย์โปร่งใสมีความจริงใจต่อชุมชน สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยปัญญา

References

- Buddhadasa Phikkhu. (2006). *Perfect education: the circle that protects the world*. Bangkok : Usa Printing.
- Department of Corrections. (2005). *Measures to prevent misconduct Study only the case of transparency in prisons*. Bangkok : Department of Corrections.
- Kamonrat, J. (2007). Leadership of desirable executives: a case study of the Department of Army Affairs. *Master's thesis*. Graduate School : Thammasat University.
- Laohan, S. (1999). *Human Resource Management*. Bangkok : Rajabhat Institute
- National Anti-Corruption Commission. (2001). Guidelines for applying international measures for anti-corruption in Thailand. Complete report, Contemplative criticism. *Human Resource Management*. Bangkok : Ramkhamhaeng University.
- Phothikun, P. (2008). *Conference, Leadership in Educational Administration, Educational Management Development Institute*. Bangkok : Ministry of Education.
- Phra Dhamma Pitaka. (1997). *Leadership*. Bangkok : Thammasapa.
- Phra Phrom Kunaporn. (1995). *Buddha Dharma*. 6th edition. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing factory.
- Phra Phrom Kunaporn. (2003). *Buddhist Dictionary Glossary edition*. 12th edition. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing factory.
- Phra Thammakosajarn. (1990). *Buddhism and philosophy*. Bangkok : Amarin Printing Group.
- Saipin, S. (2009). *Roles, duties and responsibilities of the National Anti-Corruption Commission to resolve conflicts between personal interests and common interests*. Bangkok : n.p.
- Sathorn, P. (1983). *Educational Administration Principles*. Bangkok : Teachers Council of Thailand.

Thanasupawat, B. (1994). *Organizational Psychology*. Bangkok : O.A. Printing House.

Thianphut, D. (1999). *Human resource management: Challenging missions*. Bangkok : Bank Book Publishing.

Yawirat, N. (2003). *Leadership and strategic leaders*. Bangkok : Central Express.